

ÚJ KÖNYVEK

Varga Zsófia: Az EU-jog alkalmazása Kézikönyv gyakorló jogászoknak

Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2017, 314 o.

Dr. Varga Zsófia (továbbiakban: Szerző) számos a könyv témájával is foglalkozó tanulmány megalkotása után, az Európai Unió Bíróság kutatási részlegének munkatársaként szerzett tapasztalataira építve az uniós jog iránt érdeklődő jogásztársadalom elé tárta jelen művet, amely hézagpótló és véleményem szerint a magyar szakirodalomban egyedülállónak tekinthető.

Elöljáróban a mű strukturális felépítéséről annyit érdemes tudni, hogy szerkezetiileg fejezetekre, alfejezetekre és pontokra, végjegyzetekre, tárgymutatóra, határozatmutatóra és irodalomjegyzékre tagolódik, és a 4. fejezet kivételével minden egyes fejezet végén egy rövidebb hangvételi összefoglalás található. A mű egyébként összesen 6 nagy fejezetből áll az alábbiakban kivonatolt tartalmi bontásban.

Az 1. fejezet a luxemburgi bíróság ítélezési gyakorlatát megjelenítő forrásokkal foglalkozik. A Szerző pontos eligazítást nyújt az ügyszám, CELEX-szám és az ECLI-szám közötti megnevezések közötti különbségek, azok felépítése és a források közötti könnyebb eligazodás tekintetében, valamint a határozatok hivatalos idézési módjával és az ítélezési gyakorlat elemzésével kapcsolatban. A Szerző nem hagyja figyelmen kívül azt a tényt sem, hogy „az uniós jog alkalmazásnak nincsenek hagyományai Magyarországon, és a tapasztaltabb bírók, ügyvédek egyetemi tanulmányaik alatt nem foglalkoztak uniós joggal” (15. o.), így az európai uniós jogot gyakran alkalmazzák olyan ügyvédek, bírók, akik nem feltétlenül igazodnak el az uniós jog ítélezési gyakorlatát feldolgozó adatbázisokban. Ezen eligazodást megkönnyítendő a Szerző igen részletesen és kimerítően elemzi a luxemburgi bíróság

<https://doi.org/10.47630/KULG.2018.62.7-8.102>

határozataihoz való hozzáférés lehetőségeit, azon adatbázisokat, amelyeken keresztül rendszerezett keresés folytatható.

A 2. fejezet a magyar bíróságokat terhelő kötelezettségeket citálja az uniós jog alkalmazásával összefüggésben. E fejezetben a Szerző érthetően foglalkozik a tagállami bíróságok uniós jogalkalmazásával kapcsolatos feladataival, illetve azon problematikával, hogy az uniós jognak teljes mértékben a tagállami jogrendszerekre kell támaszkodnia az anyagi jogi szabályok érvényesítése, az eljárásjogi és jogorvoslati szabályok tekintetében, mivel az uniós jogrendnek nincsenek saját eljárásjogi és jogorvoslati szabályai sem. Ezek mellett a fejezet kifejezetten kitér az uniós jog általános elveire, így az uniós szabályok hatékony érvényesülésének elvére, az egyének számára biztosított jogok hatékony, közvetlen és azonnali védelmének elvére, a közvetlen és közvetett hatály elvére, az uniós jog elsőbbségének elvére, a tagállami kártérítési felelősség elvére, az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésére, az ideiglenes intézkedések elrendelésére, az uniós jog *ex officio* alkalmazására, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának alkalmazási korlátaira. A Szerző ezen fejezetben említett elveket a további fejezetekben (3–6. fejezet) részletesen elemzi.

A 3. fejezetben a magyar bíróság uniós jogalkalmazási lehetőségeivel, illetve kötelezettségével foglalkozik, és ennek keretén belül tárgyalja a kérelemhez kötöttség elvét, az uniós jog hivatalbóli alkalmazásának körét, valamint a *reformatio in peius* tilalmának elvét (vagyis a felperes a keresetindításával nem kerülhet hátrányosabb helyzetbe, mint amelyben a kereset megindítása nélkül lett volna.). E fejezet igen részletesen foglalkozik azon általános nemzeti bíróságok hatáskörét korlátozó elvvel, miszerint a feleknek kell kezdeményezniük az eljárást, és a bíróság csak kivételes esetekben járhat el hivatalból – a tényleges érvényesülés elve¹ vagy az egyenértékűség elve alapján.²

A 4. fejezet részletesen citálja a tagállami kártérítési felelősség szabályait, így a kártérítési felelősség alapjait, a kártérítési felelősség és az azokért való helytállás eseteit, a törvényhozó, a közigazgatási szerv vagy a végső fokon eljáró bíróság által elkövetett jogsértések tekintetében. A fejezet részletesen taglalja a jogalanyok számára jogot biztosító norma tartalmi meghatározását, a kellően súlyos jogsértés értékelési szempontjait, meghatározó összetevőit, valamint magát az ok-okozati összefüggést. Továbbá kitér arra is, hogyha a kártérítési felelősség feltételei maradék-

¹ Ha az uniós jog bíróság előtti alkalmazhatósága más módon nem lenne biztosítható; illetve fogyasztói jogok védelmét érti alatta a Szerző.

² Például a közrendi klauzula.

talanul teljesülnek, akkor a tagállam a kárt már a nemzeti kártérítési jogszabályok szerint köteles megtéríteni. Azonban ezzel a nemzeti jogra való visszautalással abba a helyzetbe kerül a tagállami bíróság, hogy magának kell meghatároznia, felelős-e a tagállam az uniós jog megsértésével okozott károkért, és saját magának kell megállapítania a kártérítés összegét is.³ Annak érdekében, hogy a tagállami jog ne gátolja az egyéni jogvédelmet, a luxemburgi bíróság rögzít néhány, a kártérítési felelősség elbírálása során alkalmazandó szabályt. A fejezet a témát érintő magyar szabályozás és ítélkezési gyakorlat ismertetésével zárul.

Az 5. fejezet az előzetes döntéshozatali kérelem témakörét tárgyalja. Így többek között a kérelem érdemi vizsgálatának eljárásjogi feltételeit, úgymint az uniós jog értelmezésére irányuló kérdést, az alapeljárás kapcsolatát az uniós joggal, a kérelem kizárólagos előterjesztőjét, a kérelem tartalmi elemeit, a feltett kérdés megválaszolásának szükségességét, a folyamatban lévő eljárásra vonatkozó szabályokat, illetve az előzetes döntéshozatali kérelemmel kapcsolatos járulékos kérdéseket (kérelem visszavonása; uniós jog hatálya alá tartozás vizsgálata).

A 6. fejezet az Alapjogi Charta hatályával foglalkozik. Az utolsó fejezet a Charta alkalmazási körével és az ezen, témakört kitöltő számottevő esetjoggal operál. A fejezet az ítélkezési gyakorlat által kialakított három esetcsoport köré szerveződik, úgymint a végrehajtási helyzet (amikor a tagállamok az uniós jog végrehajtójaként járnak el/meghatalmazotti helyzet/jogforrások átültetése), a derogációs helyzet (amikor a tagállamok az alapszerződésekben foglalt alapvető szabadságok – főként a négy alapszabadság – érvényesülése alól kivételeket fogalmaznak meg/eltérési/korlátozási szituáció) és az egyéb okból uniós jog hatálya alá tartozás esetei (itt a feltétel az uniós joggal való kapcsolat megléte: a Chartában foglalt jog alkalmazási köre egybeesik az uniós jog hatályával, vagy az uniós jog szabálya az adott helyzetre alkalmazható, vagy a tényállás elemei a tagállami szabályozást az uniós joghoz kapcsolják).

A fejezetek rövid tartalmi ismertetésén túl a mű szerkezeti tulajdonságai közé tartozik az is, hogy a fejezetek végén található lábjegyzetelési módszer (végjegyzetek) véleményem szerint megnehezíti az olvasást, mert adott esetben csak előrelapozással lehet megállapítani, hogy a lábjegyzettel ellátott szöveg vagy parafrázis íteletből, tanulmányból, más hivatkozott műből vagy magából az alapszerződésekben, egyéb uniós jogi aktusokból került beemelésre, avagy ezek a Szerző saját gondolatait tükrözik, vagy esetleg egy korábbi tanulmányából vett idézetet.

³ Varga [2017], 160. o.

Külön szeretném kiemelni, hogy a Szerző minden fejezetben gondosan ügyel arra, hogy ne csak (az egyetemi tankönyvekben, illetve vizsgatételsorokban található) közismert jogeseteket dolgozzon fel, hanem sok olyan esetet is felvonultat, amelyekkel az egyetemi hallgató, a szakvizsgázó vagy a gyakorló jogász (kivéve természetesen, ha nem ez a szakterülete) más hasonló témájú könyvekben elvétve, ha találkozhat. Ennek kapcsán szeretném megjegyezni, hogy a Szerző összesen több mint 130 magyar és külföldi vonatkozású Európai Bírósági határozatot dolgozott fel a kézikönyv megalkotása során. Különösen fontos megemlíteni e téren, hogy jelentős számú magyar bírósági joggyakorlatot is felvonultat a mű, melyben „a Magyar Állammal szembeni, uniós jog megsértésével okozott kár megtérítése iránti perek”⁴ kerülnek górcső alá. A kézikönyv minden fejezete nagyon gyakorlatias, releváns és sokszínű esetjogot felvonultató mű, amely valóban nagyon könnyen emészthetővé teszi az uniós jogalkalmazásában való elmélyülést. Fontos hangsúlyozni azt is, hogy a nagyszámú esetjog feldolgozása „*user friendly*” vagyis „felhasználóbarát”⁵ módon történik, kerülve a téma tekintetében felesleges információk citálását, ezzel is megkönnyítve azok megértését. A műről elmondható, hogy nemcsak számottevő esetjogot elemez és vonultat fel, hanem jelentős mértékű idegen és magyar nyelvű szakirodalmat is feldolgoz, mely a Szerző szakmaisága mellett tesz tanúbizonyságot.

A mű, ahogyan azt a címe is fémjelzi, gyakorló jogászoknak szóló kézikönyv, melytől nem tekinthetünk el a könyv olvasásakor sem. Nem lehet akként tekinteni a könyvre, mint egy a témában minden elméleti irányzatot bemutató, összefoglaló műre, ezért egy-egy ügy kapcsán ne keressünk benne hosszas tényállásleírásokat vagy túlterjengős, már-már szájbarágós példázatokot, jogi megoldásokat, sőt jogszabály-hivatkozásokkal teletűzdelt oldalakra se számítsunk (elvétve azért a könnyebb megértés végett találkozhatunk ilyen jellegű idézetekkel, de nem ez a jellemző a könyv struktúrájára).

A kézikönyv valóban kézikönyvként funkcionál – átlátható, érthető, a témában kiváló eligazítást nyújtó dokumentum, melyet a jogban már jártas, gyakorlattal rendelkező olvasóközönségnek szánt a Szerző, számításba véve, hogy olvasói a témában már rendelkeznek némi „előképzettséggel”.

Így elsősorban azon gyakorló jogászokat kívánja megszólítani, akik eddig esetleg még nem kaptak kedvet az uniós jog rejtelmeinek felderítéséhez. Nekik csak ajánlani tudom, hogy szánjanak egy kis időt a fenti mű tételes megismerésére, ga-

⁴ Varga [2017], 13. o.

⁵ Varga [2017], 13. o.

rantálva, hogy annak részletességében, közérthetőségében, szakmaiságában és gyakorlatiasságában nem fognak csalatkozni. Szintén ajánlom a könyvet azon joghallgatóknak is, akik az egyetemi kurzusokon megszerzett uniós jogi tanulmányaikat szeretnék jobban elmélyíteni és új ismeretekkel színesíteni.

Jezerniczki Katalin

Jezerniczki Katalin, PhD-hallgató, ügyvédjelölt, PPKE JÁK, Pongrácz & Társai Ügyvédi Iroda.
E-mail: jezerniczki.katalin@gmail.com

A recenzió elkészítéséhez *dr. Raffai Katalin Edit* egyetemi docens segítő közreműködését ezúton köszönöm.